"द्वादशस्वपि मासेषु कार्त्तिकः कृष्णवल्लभः।
तस्मिन् संपूजितो विष्णुरल्पकैरप्युपायनैः॥
ददाति वैष्णवं लोकमित्येवं निश्चितं मया।
यथा दामोदरो भक्तवत्सलो विदितो जने
तस्यायन्तादृशो मासः खल्पमप्युपकारकः।
दुर्ल्लभो मानुषो देहो देहिनां क्षणभङ्गुरः॥
तत्रापि दुर्ल्लभः कालः कार्त्तिको हरिवल्लभः।
दीपेनापि हि यत्रासौ प्रीयते हरिरीश्वरः॥
सुगतिञ्च ददात्येव परदीपप्रबोधनात्"॥*॥

अथ व्रतमाहात्म्यं स्कान्दे तत्रैव।

"व्रतानामिह सर्व्वेषामेकजन्मानुगं फलम्।
कार्त्तिके तु व्रतस्योक्तं फलं जन्मशतानुगम्॥
अक्रूरतीर्थे विप्रेन्द्र! कार्त्तिक्यां समुपोष्य च।
स्नात्वा यत् फलमाप्नोति तच्छ्रुत्वा वैष्णवं व्रतम्॥
वाराणस्यां कुरुक्षेत्रे नैमिषे पुष्करेऽर्ब्बुदे।
गत्वा यत् फलमाप्नोति व्रतं कृत्वा तु कार्त्तिके॥
अनिष्ट्वा च सदा यज्ञैर्न कृत्वा पितृभिः स्वधाम्।
व्रतेन कार्त्तिके मासि वैष्णवन्तु पदं व्रजेत्॥
प्रदत्तानाञ्च भक्ष्याणां कार्त्तिके नियमे कृते।
अवश्यं कृष्णरूपत्वं प्राप्यते मुक्तिदं शुभम्"॥

किञ्च।

"ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रो वा मुनिसत्तम!।
वियोनिं न व्रजत्येव व्रतं कृत्वा तु कार्त्तिके"॥

किञ्च।

"कार्त्तिके मुनिशार्दूल! स्वशक्त्या वैष्णवं व्रतम्।
यः करोति यथोक्तन्तु मुक्तिस्तस्य करे स्थिता॥
सुपुण्ये कार्त्तिके मासि देवर्षिपितृसेविते।
क्रियमाणे व्रते नृणां स्वल्पेऽपि स्यान्महाफलम्"॥*॥

अथ कर्म्मविशेषमाहात्म्यम्। स्कान्दे तत्रैव।

"दानं दत्तं हुतं जप्तं तपश्चैव तथा कृतम्।
तदक्षयफलं प्रोक्तं कार्त्तिके च द्विजोत्तम"!॥

किञ्च।

"यत् किञ्चित् कार्त्तिके दत्तं विष्णुमुद्दिश्य मानवैः।
तदक्षयं लभ्यते वै अन्नदानं विशेषतः"॥

किञ्च।

"यस्तु सम्वत्सरं पूर्णमग्निहोत्रमुपासते।
कार्त्तिके स्वस्तिकं कृत्वा समभेतन्न संशयः॥
कार्त्तिके या करोत्येवं केशवालयमण्डलम्।
स्वर्गस्था शोभते सा तु कपोती पक्षिणो यथा॥
यः करोति नरो नित्यं कार्त्तिके पत्रभोजनम्।
न स दुर्गतिमाप्नोति यावदिन्द्राश्चतुर्द्दश॥
जन्मप्रभृति यत्पापं मानवैश्च कृतं भवेत्।
तत्सर्व्वं नाशमाप्नोति ब्रह्मपत्रेषु भोजनात्॥
सर्व्वकामफलं तस्य सर्व्वतीर्थफलं लभेत्।
न वापि नरकं पश्येत्ब्रह्मपत्रेषु भोजनात्॥
ब्रह्म चैष स्मृतः साक्षात् पलाशः सर्व्वकामदः।
मध्यमं वर्ज्जितं पत्रं शूद्रस्य मुनिसत्तम!॥
भुञ्जन्नरकमाप्नोति यावदिन्द्राश्चतुर्द्दश।
तिलदानं नदीस्नानं सत्कथा साधुसेवनम्॥
भोजनं ब्रह्मपत्रेषु कार्त्तिके मुक्तिदायकम्।
जागरं कार्त्तिके मासि यः करोत्यरुणोदये॥
दामोदराग्रे विप्रेन्द्र! गोसहस्रफलं लभेत्!।
जागरं पश्चिमे यामे यः करोति महामुने!॥
कार्त्तिके सन्निधौ विष्णोस्तत्पदं करसंस्थितम्।
साधुसेवा गवां ग्रासः कथा विष्णोरथार्च्चनम्।
जागरः पश्चिमे यामे दुर्ल्लभः कार्त्तिके कलौ"॥

किञ्च।

"जलधेनुसहस्रञ्च वृषसंस्थे दिवाकरे।
तोयं दत्त्वा यदाप्नोति स्नानं कृत्वा तु कार्त्तिके॥
सन्निहत्यां कुरुक्षेत्रे राहुग्रस्ते दिवाकरे।
सूर्य्यवारेण यत्स्नानं तदेकाहेन कार्त्तिके॥
पितॄनुद्दिश्य यद्दत्तं कार्त्तिके कृष्णवल्लभे।
अन्नोदकं मुनिश्रेष्ठ! अक्षयं जायते नृणाम्"॥*॥

किञ्च।

"गीतशास्त्रविनोदेन कार्त्तिकं यो नयेन्नरः।
न तस्य पुनरावृत्तिर्मया दृष्टा कलिप्रिय!"॥

किञ्च।

"प्रदक्षिणञ्च यः कुर्य्यात् कार्त्तिके विष्णुसद्मनि।
पदे पदेऽश्वमेधस्य फलभागी भवेन्नरः॥
गीतं वाद्यञ्च नृत्यञ्च कार्त्तिके पुरतो हरेः।
यः करोति नरो भक्त्या लभते चाक्षयं फलम्॥
हरेर्नाम सहस्राख्यं गजेन्द्रस्य च मोक्षणम्।
कार्त्तिके पठते यस्तु पुनर्जन्म न विद्यते॥
कार्त्तिके पश्चिमे यामे स्तवं गानं करोति यः।
वसते श्वेतद्वीपे तु पितृभिः सह नारद!॥
नैवेद्यदानेन तु हरेः कार्त्तिके यवसंख्यया।
युगानि वसते स्वर्गे तावन्ति मुनिसत्तम!॥
अगुरुन्तु सकर्पूरं यो दहेत् केशवाग्रतः।
कार्त्तिके तु मुनिश्रेष्ठ! युगान्ते न पुनर्भवः"॥

किञ्च।

"नियमेन कथां विष्णोर्ये शृण्वन्ति च भाविताः।
श्लोकार्द्धं श्लोकपादं वा कार्त्तिके गोशतं फलम्॥
सर्व्वधर्म्मान् परित्यज्य कार्त्तिके केशवाग्रतः।
शास्त्रस्योच्चारणं पुण्यं श्रोतव्यञ्च महामुने!॥
श्रेयसा लोभबुद्ध्या वा यः करोति हरेः कथाम्।
कार्त्तिके मुनिशार्दूल! कुलानां तारयेच्छतम्॥
नित्यं शास्त्रविनोदेन कार्त्तिकं यः क्षिपेन्नरः।
निर्द्दहेत् सर्व्वपापानि यज्ञायुतफलं लभेत्॥
न तथा तुष्यते दानैर्न यज्ञैर्योगजादिकैः।
यथाशास्त्रकथालापैः कार्त्तिके मधुसूदनः॥
कार्त्तिके मुनिशार्दूल! यः शृणोति हरेः कथाम्।
स निस्तरति दुर्गाणि जन्मकोटिशतानि च॥
यः पठेत् प्रयतो नित्यं श्लोकं भागवतं मुने!।
अष्टादशपुराणानां कार्त्तिके फलमाप्नुयात्"॥

किञ्च।

"सर्व्वान् धर्म्मान् परित्यज्य इष्टापूर्त्तादिकान्नरः।
कार्त्तिके परया भक्त्या वैष्णवैः सह संवसेत्"॥

पाद्मे च तत्रैव।

"कार्त्तिके भूमिशायी यो ब्रह्मचारी हविष्यभुक्।
पलाशपत्रे भुञ्जानो दामोदरमथार्च्चयेत्॥
स सर्व्वपातकं हित्वा वैकुण्ठे हरिसन्निधौ।
मोदते विष्णुसदृशो भजनानन्दनिर्भरः"॥

किञ्च।

"कार्त्तिकं सकलं मासं प्रातःस्नायी जितेन्द्रियः।
जपन् हविष्यभुक् दान्तः सर्व्वपापैः प्रमुच्यते॥
कार्त्तिकन्तु नरो मासं यः कुर्य्यादेकभोजनम्।
शूरश्च बहुवीर्य्यश्च कीर्त्तिमांश्च स जायते"॥

किञ्च।

"पलाशपत्रभोजी च कार्त्तिके पुरुषो नरः।
निष्पापः स्यात्तु नैवेद्यं हरेर्भुक्त्वा विमुच्यते॥
मध्यस्थमैश्वरं पत्रं वर्जयेद्ब्राह्मणेतरः"।

किञ्च।

"अपराधसहस्राणि पातकानि महान्त्यपि।
क्षमतेऽस्य हरिर्द्देवः पूजितः कार्त्तिके प्रभुः॥
नैवेद्यं पायसं विष्णोः प्रियं खण्डं घृतान्वितम्।
विभज्य तच्च भुञ्जानो यज्ञसाम्यं दिने दिने"॥

तत्रैव श्रीकृष्णसत्या संवादे।

"स्नानं जागरणं दीपं तुलसीवनपालनम्।
कार्त्तिके ये प्रकुर्व्वन्ति ते नरा विष्णुमूर्त्तयः॥
इत्थं दिनत्रयमपि कार्त्तिके ये प्रकुर्व्वते।
देवानामपि ते वन्द्याः किंवैराजन्मतत् कृतम्"॥*॥

तत्रैव कार्त्तिकव्रताङ्गानि।

"हरिजागरणं प्रातःस्नानं तुलसिसेवनम्।
उद्यापनं दीपदानं व्रतान्येतानि कार्त्तिके"॥

किञ्च।

"पञ्चभिर्व्रतकैरेभिः सम्पूर्णं कार्त्तिके व्रती।
फलमाप्नोति तत् प्रोक्तं मुक्तिमुक्तिफलप्रदम्॥
विष्णोः शिवस्य वा कुर्य्यादालये हरिजागरम्।
कुर्य्यादश्वत्थमूले वा तुलसीनां वनेषु च॥
आपदूतो यदाप्यम्भो न लभेत् सवनाय सः।
व्याधितो वा पुनः कुर्य्याद्विष्णोर्न्नामापमार्ज्जनम्॥
उद्यापनविधिं कर्त्तुमशक्तो यो व्रते स्थितः।
ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्या व्रतसम्पूर्णहेतवे॥
अशक्तो दीपदानस्य परदीपान् प्रबोधयेत्।
तेषां वा रक्षणं कुर्य्यादातादिभ्यः प्रयत्नतः॥
अभावे तुलसीनाञ्च पूजयेद्वैष्णवं द्विजम्।
सर्व्वाभावे व्रती कुर्य्याद्ब्राह्मणानां गवामपि॥
सेवां वा बोधिवटयोर्व्रतसम्पूर्णहेतवे"॥*॥

अथ दीपदानमाहात्म्यम्। स्कान्दे तत्रैव।

"कृत्वा कोटिसहस्राणि पातकानि बहून्यपि।
निमेषार्द्धेनदीपस्य विलयं यान्ति कार्त्तिके"॥

किञ्च।

"शृणु दीपस्य माहात्म्यं कार्त्तिके केशवप्रियम्।
दीपदानेन विप्रेन्द्र! न पुनर्जायते भुवि॥
रविग्रहे कुरुक्षेत्रे नर्म्मदायां शशिग्रहे।
तत् फलं कोटिगुणितं दीपदानेन कार्त्तिके॥
घृतेन दीपको यस्य तिलतैलेन वा पुनः।
ज्वलते मुनिशार्दूल! अश्वमेधेन तस्य किम्॥
मन्त्रहीनं क्रियाहीनं शौचहीनं जनार्द्दने।
सर्व्वं सम्पूर्णतां याति कार्त्तिके दीपदानतः॥
तेनेष्टं क्रतुभिः सर्व्वैः कृतं तीर्थावगाहनम्।
दीपदानं कृतं येन कार्त्तिके केशवाग्रतः॥
तावद्भुञ्जन्ति पुण्यानि स्वर्गे मर्त्ये रसातले।
यावन्न ज्वलते ज्योतिः कार्त्तिके केशवाग्रतः॥
श्रूयते चापि पितृभिर्गाथा गीता पुरा द्विज!।
भविष्यति कुलेऽस्माकं पितृभक्तः सुतो भुवि॥